

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۵/۲۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

آموزش و پرورش در مدارس ابتدایی

سمانه کریمیان^۱

۱- کارشناسی آموزش ابتدایی

چکیده:

معلمی موفق است که در استفاده از روشهای تدریس نوین و جدید به تناسب شرایط مهارت داشته باشد؛ زیرا شیوه تدریس محور تعلیم و تربیت است و معلم بدین وسیله میتواند هم سطح معلومات شاگردان را بالا ببرد و هم رسالت تربیتی خود را ایفا کند. مسلماً روش تدریس در مقطع ابتدایی با سایر مقاطع متفاوت است و معلم های دبستان باید سعی کنند روش های جدید و نوین تدریس را یاد بگیرند و همواره خودشان را به روز نگه دارند. البته عشق به معلمی و عشق به تدریس اگر وجود داشته باشد مطمئناً بسیاری از مشکلات حل خواهد شد. خصوصاً در مقطع دبستان که دانش آموزان حساس تر هستند نحوه رفتار و برخورد معلم می تواند بسیار موثر باشد. باید تا جایی که ممکن است از تنبیه دوری کرد و تشویق را مرتب تکرار نمود. کوچکترین کار و رفتار درست دانش آموزان را تشویق و تحسین نمائید و بین آنها فرق نگذارید. یک معلم با تجربه می داند که با اتخاذ یک روند درست می تواند در قلب دانش آموزان خودش جای بگیرد و در نتیجه کلاس و آموزش بسیار مفیدتر و موثرتر خواهد بود. در این مقاله روش های جدید و نوین تدریس برای دانش آموزان ابتدایی مورد بررسی قرار می گیرد.

کلمات کلیدی: دبستان، معلم، دانش آموزان، تدریس، تعلیم و تربیت، مهارت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ویژگی های عمومی کودک دبستانی

سه ویژگی عمومی که وابسته به سه حیطه رشد ذهنی اجتماعی و شخصیتی هستند اساس کودکی میانه را تشکیل می دهند. از دیدگاه ذهنی رشد عمده این است که تفکر کودک منظم ساختار مند و منطقی تر می شود. بنابراین کودک دبستانی نسبت به کودکان پیش دبستانی بازی و آموزش واقعیت گراتر و قاعده مدار تر می گردد. بدین ترتیب آموزش بیانگر نیاز روز افزون به نظم و ترتیب است.

کودک دبستانی پیش از پیش با همسالان خود تعاملهای اجتماعی برقرار می کند و گروه همسالان حمایتی را فراهم می سازد که در گذشته تنها در درون خانواده عرضه می شد. پذیرش از سوی همسالان برای کودکان آن سن از اهمیت بسزایی برخوردار است و آموزشهای گوناگون بیانگر نیاز بسیار شدید به وابستگی به گروه است.

سر انجام در حیطه رشد شخصیت چالش اصلی در راه شکل گیری خود پنداره کودکان دبستانی این است که به خودشان وسایرین نشان دهند شایسته با استعداد دارای مهارت و توانایی هایی هستند که می توانند به آنها افتخار کنند این نیاز به سازندگی در آموزشهای گوناگون آنها نمایان می شود.

آموزش با روشهای گوناگون بازی و ورزش

از طریق بازی میتوان آموزشهای گوناگون را به کودک آموخت کودک دبستانی با مقایسه زمانی که خردسالتر بودند به شیوه ای منطقی تر و منظم تر فکر می کنند دلیل آن هم ممکن است این باشد کودکان دبستانی اغلب شورو شوق فراوانی برای گرد آوری دارند. گرد آوری خود نوعی بازی است. اهمیت ذهنی گرد آوری این است که کودکان می توانند چیزهای زیادی درباره اشیای کلکسیون خود بیاموزند و حتی ممکت است در آغاز گرد آوری نیازمند قدری اطلاعات باشند.

آیین های بازی یادگیری آیین ها کودک را محرم اسرار قرار می دهد. یادگیری رعایت آنها به کودک می آموزد که چگونه از قواعد اطاعت کند و از دستورهای اخلاقی پیروی نمایند.

بازی باقاعده ممکن است حسی حرکتی باشد مانند تپله بازی یا توپ بازی گرگم به هوا قایم موشک لی لی چشم بندانک ممکن است نوعی بازی ذهنی باشد مانند ورق بازی یا روپولی و سایر بازی های صفحه ای. توانایی^۴ فکری به

شیوه ای قاعده مند و با حضور دو یا چند بازی کن است. بازی باقاعده مستلزم رقابت هستند و بدین ترتیب هدف بیرونی دارند و این هدف برنده شدن است به ویژه برای کودکان دبستانی گروه سنی اول و دوم دبستانی در بازی فوتبال هدف هر یک در میدان بازی برد است.

ورزشهای سازمان یافته فعالیت های ورزشی بسیار سازمان یافته اند برای کودکان کلاس اول این مقدار چهار برابر طولانی تر از زمانی است که صرف انجام تکلیف های مدرسه ای خود می کنند از دیدگاه دیگر پرداختن به ورزش تقریباً بیش از بیست درصد از کل زمان بازی یکودکان شش تا هشت سال بیست و پنج درصد از زمان بازی کودکان هشت تا ده سال . شرکت جستن در فعالیت های ورزشی در دوران کودکی چه فایده ای دارد می توان این فواید را در سه حیطه یافت : سلامت عمومی جسمی و عضت نفس و سازش بادیگران و همکاری درون یک گروه .

ورزش و فعالیت های جسمانی عقل سلیم می گوید شرکت در فعالیتهای جسمانی می تواند سلامت قلبی عروقی کودکان را همانند بزرگسالان بهبود بخشد کودکانی که لذت بردن از ورزشها را می آموزند ممکن است این حالت را به صورت نگرش مثبت به این گونه فعالیتهای به زندگی بزرگسالی خود نیز انتقال دهد و احتمالاً بعدها نیز تمرینهای جسمانی را در الگو های زندگی روزمره خود بگنجاند .

ورزش عزت نفس آیا ورزش به کودکان کمک می کند تا درباره خود احساس بهتری داشته باشند ؟ خود به هیچ وجه مفهوم کلی نیست بدین معنا که قابلیت های کودکان مختلف در کسب خود پنداره بسیار متفاوت است یعنی ممکن است طرحواره خود را برای خود جسمانی خود اجتماعی خود ذهنی و غیره ایجاد کند. وجود ارتباط بین مشارکت موفقیت آمیز در فعالیت های ورزشی و تصویر ذهنی مثبت از خود به عنوان فردی ورزشکار پی برده اند میزان لذتی را که کودک به راستی از شرکت در فعالیتهای ورزشی کسب می کنند به نوع جهت گیز پیشرفت در آنان بستگی دارد . جهت گیری تکلیفی بر معیارهای درونی تسلط و پیشرفت شخصی تاکید می کند بازیکنان تکلیف محور بر بر آوردن معیار های شخص تاکید دارند و اگر احساس کنند که خوب بازی می کنند احساس رضایت به آنها دست می دهد. کودکان باید مهارتهای ضروری برای بازی کردن را فرا گیرند زیرا میزان باور کودک به توانایی خود بهترین پیش بینی کننده لذت بردن از ورزش است کودک با یادموزد که صرفاً بردن مهم نیست و هدف از ورزش کردن همان بازی است که می توان بدئون توجه به پیامد آن نیز آن را انجام دهد این رویکرد معمولاً تکلیف گرایی را تشویق می کند . کودکان باید در معرض ورزشهای گوناگون از هر دو نوع فردی و گروه قرار گیرد طوری که اگر کودک به یک ورزش علاقه ای نداشت بتواند به ورزش دیگری بپردازد . اینکه اگر کودک تمایل به بازی کردن ندارد نباید آن را مجبور به این کار کرد . سر انجام معلم بایستی به خاطر داشته باشد که بازی متعلق به کودکان است و نباید با برنامه های مهربانه بزرگسالان آلوده شود . کودک نباید مجبور باشد در میدانهای ورزشی یا هر جای دیگر ارزشهای خودشان را به والدین یا مربیان اثبات کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آیا ورزش منش را می سازد^۲ اغلب گفته می شود که ورزش منش را می سازد به طوری که کودکان نحوه بازی منصفانه رفتار مسئولانه پیروی از مقررات و شرکت در بازی گروهی را فرا می گیرند که همه اینها ویژگیها یی هستند که ممکن است در بسیاری از دیگر حیطه ها ی زندگی کودک به کار بیایند. به سختی می توان استدلال کرد که شرکت جستن در فعالیت های ورزشی دست کم در آن دسته از ورزشهایی که در برگیرنده سطح بالایی از پرخاشگری و برخوردهای جسمانی هستند منش اخلاقی کودک را بهبود می بخشد. مادامی که تخت هر شرایطی افراد آسیب رساندن عمدی به دیگران را قابل قبول می دانند پرداختن به ورزشهای پربخورد ممکن است بر رشد اخلاقی کودکان دبستانی تاثیر منفی داشته باشند. تفریح به کودکان فرصتی برای رشد مهارتهای اجتماعی برای توسعه علایق از راه تعامل با همسالانی که علایق مشابهی دارند دستیابی به احساس وابستگی و درک هرچه بهتر خودشان از راه توجه به اینکه همسالان چگونه نسبت به آنها واکنش نشان می دهند فراهم می آورد و بدین ترتیب حس هویت فردی آنها را تقویت می کند. کودکان میانه^۲ کاهش در بازی وانمود سازی را به همراه دارند بدین سبب که (۱) کودکان دیگر به وانمود سازی برای برآوردن نیازها ی خود نیازی ندارند (۲) بازی نمادین به طور طبیعی به شکل بازی هی در می آید که با قاعده است (۳) با افزایش سن کودکان آنها بیشتر و بیشتر تلاش می کنند تا به جای آنکه مانند بازی وانمود سازی واقعیت را در هم بریزند با واقعیت کنار آیند. ورزش سازمان یافته می تواند برای کودکان بسیار لذت بخش باشند حس موفقیت را در آنان به وجود آورند و فرصتی برای پذیرش اجتماعی فراهم کنند.

تعریف روش: « روش در مقابل واژه ی لاتینی «متد» به کار می رود، و واژه ی متد در فرهنگ فارسی «معین» و فرهنگ انگلیسی به فارسی «آریانپور» به روش، شیوه، راه، طریقه، طرز، اسلوب معنی شده است. به طور کلی «راه انجام دادن هر کاری» را روش گویند. روش تدریس نیز عبارت از راه منظم، با قاعده و منطقی برای ارائه درس می باشد.

تقسیم بندی روش تدریس:

« اصطلاح تدریس، اگر چه در متون علوم تربیتی مفهومی آشنا به نظر می رسد، اکثر معلمان و مجریان برنامه های درسی با معنی و ماهیت درست آن آشنایی دارند. برداشتهای مختلف معلمان از مفهوم تدریس می تواند در نگرش آنان نسبت به دانش آموزان و نحوه ی کار کردن با آنها تأثیر مثبت یا منفی بر جای گذارد. برداشت چند گانه از مفهوم تدریس می تواند دلایل مختلفی داشته باشد؛ از مهمترین آنها ضعف دانش پایه و اختلاف در ترجمه و برداشت نادرست معلمان از دیدگاههای مختلف تربیتی است. گاهی آشفتگی و اغتشاش در درک مفاهیم تربیتی به حدی است که بسیاری از کارشناسان، معلمان و دانشجویان این رشته مفاهیمی چون پرورش، آموزش، تدریس و حرفه آموزی را یکی تصور می کنند و به جای هم به کار می برند. این

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مفاهیم اگر چه ممکن است در برخی جهات وجوه مشترک و در هم تنیده داشته باشند ، اصولاً مفاهیم مستقلی هستند و معنای خاص خود را دارند .

پرورش یا تربیت «جریانی است منظم و مستمر که هدف آن هدایت رشد جسمانی ، شناختی ، اخلاقی و اجتماعی یا به طور کلی رشد همه جانبه شخصیت دانش آموزان در جهت کسب و درک معارف بشری و هنجارهای مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعداد آنان است » (سیف، ۱۳۷۹، ۲۸) . بر اساس چنین تعریفی پرورش یک نظام است ، نظامی که کارکرد اساسی اش شکوفا کردن استعداد و تربیت شهروندانی است که هنجارهای مورد پذیرش جامعه را کسب کنند و متعهد به ارزشهای آن باشند . حتی بسیاری از صاحب نظران تربیتی کارکردی فراتر از کارکرد ذکر شده برای پرورش قائلند و معتقدند که القای ارزشها و سنتها و اخلاقیات پذیرفته شده جامعه به افراد یکی از قدیمی ترین دیدگاه پرورشی است ، به جای چنین کارکردی ، نظام تربیتی باید رشد مهارتهای شناختی از قبیل تفکر انتقادی ، تحلیل ارزشها و مهارتهای گروهی را در کانون کارکردهای خود قرار دهد تا زمینه ی مردم سالاری در جامعه فراهم شود . (میلر، ۱۹۸۳) گروهی دیگر نیز بر این باورند که نظام تربیتی باید عامل تغییر و تحول اجتماعی باشد . (فریره ، ۱۹۷۲)

تحلیل مفاهیم و کارکردهای ذکر شده نشان می دهد که به هیچ وجه نمی توان مفهوم «پرورش» را با مفاهیمی چون آموزش ، تدریس و یا حرفه آموزی یکی دانست . پرورش مفومی کلی است که می تواند سایر مفاهیم را در درون خود جای دهد .

مفهوم آموزش برخلاف پرورش یک نظام نیست ، بلکه آموزش فعالیتی است هدفدار و از پیش طراحی شده ، که هدفش فراهم کردن فرصتها و موقعیت هایی است امر یادگیری را در درون یک نظام پرورشی تسهیل کند و سرعت بخشد . بنابراین آموزش وسیله ای است برای پرورش ، نه خود پرورش . آموزش یک فعالیت مشخص و دقیق طراحی شده است ؛ پس هدفهای آن دقیق تر و مشخصتر و زودرستر از هدفهای پرورشی است . آموزش ممکن است با حضور

معلم و یا بدون حضور معلم از طریق فیلم ، رادیو ، تلویزیون و سایر رسانه ها صورت گیرد .

مفهوم تدریس به آن قسمت از فعالیت های آموزشی که با حضور معلم در کلاس درس اتفاق می افتد اطلاق می شود . تدریس بخشی از آموزش است و همچون آموزش یک سلسله فعالیت های منظم ، هدفدار و از پیش تعیین شده را در بر می گیرد و هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری از سوی معلم است . به آن قسمت از فعالیت های آموزشی که به وسیله ی رسانه ها و بدون حضور و تعامل معلم با دانش آموزان صورت می گیرد به هیچ وجه تدریس گفته نمی شود . بنابر این آموزش معنایی عامتر از تدریس دارد . به عبارت دیگر می توان گفت هر تدریسی آموزش است ، ولی هر آموزشی ممکن است تدریس نباشد . چهار ویژگی خاص در تعریف تدریس وجود دارد که عبارتند از :

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

الف) وجود تعامل بین معلم و دانش آموزان

ب) فعالیت بر اساس اهداف معین و از پیش تعیین شده

ج) طراحی منظم با توجه به موقعیت و امکانات

د) ایجاد فرصت و تسهیل یادگیری . «

روش کنفرانس (گردد هم آبی)

«این روش با روش سخنرانی تفاوت دارد زیرا در روش سخنرانی، معلم مسئول دادن اطلاعات به دانش آموزان است. در حالیکه در این روش اطلاعات توسط دانش آموزان جمع آوری و ارائه می گردد. این روش می تواند مشخص کند که دانش آموزان تا چه اندازه می دانند. این روش یک موقعیت فعال برای یادگیری به وجود می آورد. نقش معلم در کنفرانس صرفاً هدایت و اداره کردن جلسه و جلوگیری از مباحثاتی است که منجر به انحراف از موضوع کنفرانس و روال منطقی آن شود. این روش برای کلیه دروس و سنین مختلف کاربرد دارد.

روش شاگرد - استادی

قدمت این روش به زمانی که انسان مسئولیت آموزش دهی انسانهای دیگر را چه از طریق غیررسمی و چه از طریق رسمی به عهده گرفت، می رسد. و قدمت آن به صدر اسلام برمی گردد مسجد نخستین موسسه ای بود که چنین سیستمی را برای تعلیم و تربیت مسلمانها به کار برده است. از روشهای تعلیمی که در روش شاگرد - استادی حائز اهمیت است، روش حلقه یا مجلس است، که پیامبر عظیم الشان اسلام از این روش به مردم آن زمان آموزش می داد. همه افراد در کودکی دوست دارند نقشی غیر از نقش واقعی خود بازی کنند، روش شاگرد - استادی به این نقش خیالی، جامه عمل می پوشاند. در این روش به دانش آموزان اجازه داده می شود که نقش معلم را ایفا کنند. هدف اساسی این روش آن است که شاگرد، معلم گردد و از این طریق تجارب تازه و ارزشمندی به دست آورد. در این روش، در صورت فقدان معلمان متخصص، تعداد زیادی از دانش آموزان مهارت خاص را آموخته اند و می توان از آنها استفاده کرد.

روش چند حسی (مختلط)

استفاده از این روش مستلزم به کار گرفتن همه حواس است و جریان یادگیری از طریق تمام حواس صورت می گیرد. از طریق کار بست این روش می توان، مطالب و مهارتها را درک کرد، ارتباط موثرتری برقرار کرد، مهارتها و مطالب را از یک موقعیت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

به موقعیت دیگر تعمیم داد. در یادگیری روش چند حسی به طور کلی از همه حواس استفاده می شود، به بیان دیگر، یادگیری بصری که ۷۵٪ از مجموع یادگیری ما از طریق دیدن است، یادگیری سمعی که ۱۳٪ از مجموع یادگیری ما از طریق شنیدن است، لمس کردن، که ۶٪ از مجموع یادگیری ما از طریق لمس کردن است، چشیدن که ۳٪ از مجموع یادگیری ما از طریق چشیدن است و بوییدن که ۳٪ از مجموع یادگیری از طریق بوییدن است.

روش حل مسئله

این روش یکی از روشهای فعال تدریس است. اگر نظام آموزشی بخواهد توانایی حل مسئله را به دانش آموزان یاددهد، (البته مسئله به معنی مشکل و معضل نیست، به بیان دیگر مسئله موضوعی نیست که برای ما مشکل ایجاد کند، بلکه رسیدن به هدف در هر اقدامی، به نوعی حل مسئله است، (خورشیدی، غندالی، موفق، ۱۳۷۸) در این روش آموزش در بستر پژوهش انجام می شود و منجر به یادگیری اصیل و عمیق و پایدار در دانش آموزان می شود. در این روش ابتدا معلم باید مسئله را مشخص، سپس به جمع آوری اطلاعات توسط دانش آموزان پرداخته شود، و بعد از جمع آوری اطلاعات بر اساس اطلاعات جمع آوری شده دانش آموزان فرضیه سازی و در نهایت فرضیه ها را از مومن و نتیجه گیری شود. اگر روش حل مسئله درست انجام شود می تواند منجر به بارش یا طوفان فکری گردد. یعنی اگر معلم روش تدریس حل مسئله را به درستی انجام دهد، دانش آموزان می کوشند تا برای حل مسئله با استفاده از تمام افکار و اندیشه هایی که دارند، در کلاس راه حلی بیابند و آن را ارائه دهند. به بیان دیگر اگر معلم در روش تدریس حل مسئله به درستی عمل کند، منجر به روش تدریس بارش مغزی نیز می شود. به طور کلی اگر نظام آموزش و پرورش بخواهد در جهت تقویت زمینه های بالقوه خلاقیت نقش مهمی ایفا کند همانا بست روشهای تدریس حل مسئله و بارش فکری در کلاس درس توسط معلمان است.

روش پروژہ ای

روش تدریس پروژه ای به دانش آموزان امکان می دهد تا قدرت مدیریت، برنامه ریزی و خود کنترلی را در خودشان ارتقاء بخشند. در این روش دانش آموزان می توانند با توجه به علاقه ی خود موضوعی انتخاب و به طور فعالانه در به نتیجه رساندن آن موضوع شرکت نمایند. براین اساس در این روش دانش آموزان یاد می گیرند که چگونه به طور منظم و مرحله ای کاری را درس انجام دهند و این روش باعث تقویت اعتماد به نفس در دانش آموزان می شود زیرا بین آنها و معلم رابطه صحیح آموزشی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بر قرار است و در نهایت این روش باعث تقویت همکاری، احساس مسئولیت، انضباط کاری صبر و تحمل در انجام امور و تحمل عقاید دیگران و مهارت‌های اساسی پژوهش در دانش آموزان می شود.

۱. اینترنت سایت گوگل . آموزش ابتدایی . روش نوین تدریس

شیوه سخنرانی

معلم به طور شفاهی اطلاعات و مفاهیم را ، در عرض مدتی که ممکن است از چند دقیقه تا یک ساعت یا بیشتر طول بکشد، در کلاس ارائه می دهد. در سخنرانی می توان معلم را با عنوان پیام دهنده و دانش آموز را به عنوان پیام گیرنده تصور کرد. از این نظر سخنرانی شیوه ای است یک سویه، برای انتقال اطلاعات، که معمولاً فراگیر در آن نقش غیر فعالی دارد. محتوای سخنرانی را معلم قبل از ورود به کلاس تعیین می کند.

شیوه بازگویی

بازگویی شیوه ای است که معلم بکار می برد تا فراگیر را در بیاد سپردن اشعار، قواعد، فرمولها، تعاریف و اصطلاحات تشویق کند. در بازگویی معمولاً معلم از دانش آموز انتظار دارد که موضوع بیاد سپرد را کلمه به کلمه بیان کند. شیوه بازگویی مطالب، با آنکه اغلب در کلاسها مورد استفاده قرار می گیرد، ولی متأسفانه ضرورتاً دلالت بر تحقق یادگیری نمی کند. کاربرد این شیوه تنها نشان می دهد که دانش آموز مطالب مورد نظر را بیاد سپرده است. گاهی هدف معلم اساساً این است که دانش آموز موضوعی را بخاطر بسپارد تا برای درک مفهوم خاصی از آن را بکار برد، در این روش صورت بکار گرفتن این شیوه ممکن است مفید باشد.

شیوه پرسش و پاسخ

شیوه پرسش و پاسخ شیوه ای است که معلم به وسیله آن فراگیر را به تفکر در باره مفهومی جدید یا بیان مطالبی فرا گرفته شده تشویق می کند. معلم، وقتی که می خواهد مفهوم دقیقی را در کلاس مطرح نماید یا توجه فراگیران را به موضوعی جلب کند شیوه پرسش و پاسخ را به کار می برد و نیز بدین وسیله فراگیر را تشویق می کند تا اطلاع خود را درباره موضوعی بیان کند ممکن است برای مرور کردن مطالبی که قبلاً تدریس شده اند مفید باشد، یا وسیله خوبی برای ارزشیابی میزان درک فراگیر از مفهوم مورد نظر باشد.

شیوه تـمـریـنی

معلم معمولاً بوسیله تمرین، فراگیر را به تکرار مطلب یا کاربرد آن تشویق می کند تا فراگیر در موضوع مورد نظر تبحر لازم را کسب کند. مثلاً معلم انگلیسی از فراگیر می خواهد که با تکرار شفاهی اصطلاحات، تلفظ صحیح آنها را فراگیرد، یا بعد از یافتن طرز ساختن جملات شرطی، پنج جمله شرطی بسازد. ممکن است معلم ریاضی، پس از درس دادن مفهوم مشتق و طرز مشتق گیری از توابع، از دانش آموزان بخواهد که ده مسئله در رابطه با این موضوع حل کنند. در تمام موارد بالا معلم، با استفاده از شیوه تمرینی، دانش آموزان را به تکرار یا کاربرد مفاهیم مورد نظر تشویق می کند.

شیـوه بـحـثـی

در شیوه بحثی، دانش آموزان فعالانه در یادگیری شرکت می کنند و مفهوم مورد نظر را از یکدیگر می آموزند. در این شیوه معلم را می توان به عنوان محرک، شروع کننده بحث و راهنما تصور کرد. معلم طوری سوال یا مسئله را مطرح می کند که دانش آموزان را به پاسخگویی یا حل مسئله تشویق کند. این شیوه در دو مورد زیر، کاربرد خاصی دارد:

۱- موقعی که معلم می خواهد مفهوم جدیدی را به فراگیران بیاموزد (مانند موقعیت بالا) و انتظار دارد که همه آنها مفهوم را به شکلی واحد در یابند در این صورت معلم سعی می کند که بحث را به جهتی بکشد که شکل صحیح مفهوم از آن نتیجه گیری شود.

۲- هدف معلم این است که ذهن دانش آموز را به تکاپو و جستجو وادارد. در این صورت معلم مسئله ای را عنوان می کند که تا دانش آموزان راه حل آن را پیشنهاد نکنند. در این موقعیت معلم سعی می کند که موضوع بحث را به دلخواه خود کنترل نکند، تا راه حلی را که خود در نظر دارد به کلاس تحمیل نکرده باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

شیوه نمایشی

در این شیوه معلم معمولاً، برای فهماندن مطلبی خاص به فراگیران، از وسایل و اشیاء گوناگون استفاده می کند. در صورتی که معلم نتواند برای فهماندن مطلب درسی آزمایش انجام دهد، شیوه نمایشی می تواند شیوه خوبی برای روشن تر کردن مفهوم برای فراگیران باشد.

شیوه آزمایشی (روش اجرا کردن یا یادگیری بوسیله عمل)

آزمایش فعالیتی است که در جریان آن فراگیران با به کار بردن وسایل و مواد بخصوصی در باره مفهومی خاص عملاً تجربه کسب می کنند. آزمایش معمولاً در آزمایشگاه انجام میگیرد، اما نداشتن آزمایشگاه مجهز یا وسایل مناسب در مدرسه نباید دلیلی برای انجام ندادن آزمایش در کلاس وسایل بسیار ساده ای لازم است که معلم و حتی دانش آموز می تواند به آسانی آنها را تهیه کند. آزمایش، گاهی به منظور آشنا کردن دانش آموزان با جنبه های عملی یک مفهوم، مورد استفاده قرار می گیرد. برای اینکار معلم دستور عمل انجام آزمایش را در اختیار فراگیران می گذارد و انتظار دارد که دانش آموزان با استفاده از دستور کار سرانجام به نتیجه یکسانی برسند. در موارد دیگر آزمایش به منظور فراهم آوردن محیطی مناسب برای حل مسئله تلقی می شود. در اینصورت معلم جهت کلی فعالیت را مشخص می کند و فراگیران را بر آن می دارد تا در اجرای آزمایش به طور مستقل تصمیم گیری و نتیجه گیری کنند. آزمایش برای تدریس مفاهیم علوم تجربی به ویژه فیزیک، بسیار لازم است و بدون آن دانش آموز نمی تواند مفاهیم مورد نظر را به درستی فراگیرد.

شیوه گردش علمی

گردش علمی به دانش آموزان امکان می دهد که از طریق مشاهده طبیعت، وقایع، فعالیت ها، اشیاء و مردم تجزیه علمی بدست آورد. در گردش علمی دانش آموزان با مشاهده واقعیتها می توانند مفاهیمی را که در کلاس مورد بحث قرار می گیرد، بهتر در ذهن خود بپرورانند و معلم می تواند با استفاده از این شیوه کنجکاوی فراگیران را درباره موضوعی خاص بر انگیزد. در بعضی موارد، می توان از گردش علمی برای جمع آوری اطلاعات لازم برای انجام گرفتن آزمایش، یا یک پروژه، بهره گرفت. مثلاً اگر هدف درس (شناختن کانیهای دارای ارزش اقتصادی) باشد می توان دانش آموزان را به چند معدن برد تا کانیهای مختلف را جمع آوری کنند و آنها را در کلاس، بعد از آزمایشهای لازم، بشناسند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

استفاده از منابع دیداری و شنیداری

استفاده از منابع دیداری و شنیداری در تدریس را در حقیقت نمی توان شیوه مستقل و مجزا دانست. معلم در هر گونه تدریسی می تواند از وسایل دیداری و شنیداری کمک بگیرد. گاهی می توان در تدریس از وسایلی نظیر رادیو، تلویزیون و ضبط و پخش صوت، نمودار و نقشه استفاده کرد. مثلاً معلم در هنگام سخنرانی ممکن است از عکس استفاده کند، یا برای نمایش دادن یک رابطه علمی از نمودار کمک بگیرد. در مواردی که معلم می خواهد یک موضوع اجتماعی را تدریس کند، ممکن است بحث رادیویی مناسبی را که روی نوار ضبط شده است برای فراگیران پخش کند. به طور کلی کاربرد صحیح منابع دیداری و شنیداری برای برانگیختن کنجکاوی دانش آموزان و تشویق آنها به فراگیران بسیار موثر است.

الگوی کاوشگری به شیوه حقوقی

این الگو برای کمک به دانش آموزان در بررسی مسایل اجتماعی از قبیل عدالت، برابری، فقر، قدرت، تقویت رشد عمومی و اجتماعی آنها برای توجیه و حل اینگونه مسایل به شیوه مذاکره است. در این الگو معلم آغازگر، کنترل کننده جو برای ایجاد یک فضای مثبت کاری و عقلی، باز و پویا است و به فراگیران تفهیم می کند که یکدیگر را مستقیم ارزیابی نمایند، و به عقاید و نظرات همدیگر احترام بگذارند. این الگو بیشتر برای دوره های دبیرستان و دانشگاه کاربرد دارد و در نهایت باعث تقویت روحیه همدلی، قضاوت منطقی در خصوص مسائل اجتماعی تحلیل مناسب مسائل روز و تقویت کار دسته جمعی در دانش آموزان می شود. مثال: فرض کنید بعضی از دانش آموزان با سهمیه ای شدن کنکور سراسری مخالف هستند، معلم از طریق شرکت سهامی فکر با دانش آموزان به بررسی این مهم می پردازد و در نهایت به کمک خود دانش آموزان آنها را قانع می نماید.

الگوی آموختن کنترل خود

هدف این الگو ایجاد تغییر رفتار مناسب در دانش آموزان است. مثال: دانش آموزی که در امتحان دچار اضطراب می شود یا از درس ریاضی می ترسد، به او می آموزد که چگونه رفتار خود را تغییر داده و موجب کاهش این اضطراب و ترس در خود شود. در این الگو معلم حامی دانش آموزان است و یک فضای مثبت ایجاد می کند تا آنها به اصلاح رفتار خود بپردازند. این الگو در سنین مختلف و همه دوره های تحصیلی کاربرد دارد، و در نهایت دانش آموزان را قادر به توصیف، توضیح، پیش بینی، کنترل و تغییر رفتار خود می نماید. بطور کلی معلم از طریق این الگو می تواند تغییرات مطلوب را در رفتار دانش آموزان ایجاد نماید.

الگوهای ایفای نقش

هدف این الگو، رشد همدلی با دیگران و بررسی مسایل وواقعیات ها و ارزشهای اجتماعی در عمل است. این الگو می تواند باب افتتاح گفتگو در باره ی ارزشها و چگونگی اثر آنها در زندگی روزانه باشد . در این الگو معلم مسئول شروع و هدایت دانش آموزان است. به نحوی که آنها را قادر به تحلیل رفتار، ارزشهای فردی، همدلی، حل مسائل میان فردی ،نقش ارزشها در مسائل اجتماعی و آسودگی در ابراز عقاید نماید. این الگو در همه برنامه های آموزشی و پرورشی و سنین مختلف کار برد دارد. بطور کلی این الگو باعث افزایش فهم دانش آموزان در بهبود و گسترش ارزشهای اجتماعی می شود. برای مثال: معلم می تواند از طریق این الگو مسائل خوب و بد اجتماعی و یا رفتارهای خوب و بد را توسط دانش آموزان به نمایش بگذارد و سپس در مورد آن به کمک فراگیران به بحث و ارزشیابی پردازد. بدین ترتیب معلم از طریق عمل (نمایش) به بررسی مسائل اجتماعی، رفتاری و ارزشیابی آن توسط دانش آموزان می پردازد.

روش کارگاهی

روش تدریس کارگاهی یکی از روشهای موثر یاددهی و یادگیری است که در بیشتر موارد با روش سخنرانی،سمینار، کنفرانس و سمپوزیوم یکسان بکار برده می شود. برای درک بهتر روش کارگاهی ابتدا به مفاهیم ذکر شده می پردازیم و سپس روش کارگاهی را شرح می دهیم.

سمینار

عده ای صاحب نظر هستند، که دور هم جمع شده و تبادل نظر می کنند. (البته تعداد افراددر سمینار محدود باشد، حداکثر ۱۰۰ نفر که به گروههای کوچک ۱۰الی ۱۵نفری تقسیم می شود و تبادل نظر می کنند و در نهایت کل گروهها به تبادل نظر می پردازند)

کنفرانس

محققى به نظریه ای رسیده است، آن را برای دیگران مطرح می کند.

سمپوزیوم

مانند سمینار است و تنها تفاوت آن با سمینار در این است که افرادی که در سمپوزیوم شرکت می کنند تخصصی تر سطح آگاهی آنها از دیگران برتر است (در سطح بالاتری از سمینار قرار دارد).

روش تدریس کارگاهی

مرحله ارایه درس کوتاه

این مرحله مبانی نظری مورد بحث توسط مدرس کارگاه تبیین و تحلیل می شود.

مرحله فعالیت و کار

دانش آموزان، دانشجویان و یا کارورزان و مربیان شرکت کننده در کارگاه به گروههای کوچک ۲ الی ۳ نفره یا انفرادی تقسیم و بر روی موضوعات تعیین شده فعالیت می نمایند.

مرحله مشارکت

در این مرحله مجدداً دانش آموزان شرکت کننده در کارگاه که به گروههای ۲ الی ۳ نفره یا انفرادی تقسیم شده بودند، دور هم جمع می شوند، که به بحث و بررسی جمع بندی موضوعات تعیین شده می پردازد. (حداکثر زمان این مرحله از کل زمان کارگاه است). بدیهی است که در اجرای کلاس کارگاه آموزش باید از روش مهارت آموزی (ابتدا و انتهای فعالیت کاملاً مشخص شده است) سود جست. کاربرست روش تدریس کارگاهی می تواند نتایج آموزش را تضمین کند. البته با رعایت نکات زیر:

مرحله درسی کوتاه و فشرده:

(۱) معلم ابتدا اهداف و انتظاراتی که از کارورزان و دانش آموزان دارد، دقیقاً بیان و تحلیل می نماید و از طریق آزمون تشخیصی، رفتار ورودی آنها را می سنجد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲) معلم مبانی نظری هر محور کلی را در سالن عمومی تبیین و تحلیل نموده و به رفع اشکالات کارورزان یا دانش آموزان در ابعاد نظری می پردازد. البته بهتر است قبل از تشکیل کارگاه مبانی نظری را (به منظور تسلط دانش آموزان) برای آنها ارسال کند.

۳) سپس معلم (مدرس) دانش آموزان را به گروههای کوچک کاری تقسیم نموده و یک نفر به عنوان مسئول و گزارشگر و یک نفر به عنوان منشی انتخاب که جلسات کارگاهی را اداره و نکات کلیدی را یادداشت نمایند.

۴) زمان بهینه برای این مرحله حداکثر معادل کل زمان کارگاه آموزشی است.

مرحله فعالیت گروهی و انجام وظایف انفرادی:

۱) در این مرحله کار مسئول گروه کاری ، همانا استخراج مفاهیم کلیدی بر اساس مباحثات همه کارورزان است، سپس منشی گروه کاری کلیه نکات کلیدی را (که در مورد توافق اکثریت گروه است) نوشته و طبقه بندی می نماید. شایسته است که منشی جلسه کلیه نکات مطروحه را بر روی تابلو نوشته تا کلیه دانش آموزان آنها را مشاهده و سرانجام پس از نهایی شدن روی کاغذ منعکس نماید.

۲) زمان بهینه برای این مرحله حداکثر معادل کل زمان کارگاه آموزشی است.

۳) محل تشکیل گروههای کاری باید جدا از یکدیگر باشد.

مرحله مشارکت و جمع بندی:

۱) کلیه دانش آموزان در سالن عمومی جمع شده و سپس مسئولین گروههای کاری به ترتیب گزارشی از نتایج مباحثات بر روی موضوعات مطروحه را ارائه و سپس نکات کلیدی مشخص و توصیه های کاربردی به عمل می آورند.

۲) زمان بهینه برای این مرحله همان حداکثر معادل کل زمان کارگاه آموزشی است. در پایان یعنی مرحله ارزشیابی و بازخورد کارگاه، مدرس به اجرای آزمون پس خروجی پرداخته و آن را با آزمون پیش ورودی مقایسه می نماید و نگرش دانش آموزان را نسبت به کارگاه (البته بدون ذکر نام) دریافت می کند.

الگوی دریافت مفهوم

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

این الگو برای یاد دادن نحوه طبقه بندی کردن، نحوه فکر کردن و چگونگی دریافت مفهوم به دانش آموزان اهمیت دارد. در این الگو معلم به عنوان حامی و هدایت گر فرضیه های دانش آموزان است به نحوی که از قبل مفاهیم را انتخاب و در نمونه های مثبت و منفی سازمان می دهد و فراگیران را جهت نیل به این مفهوم هدایت می کند. این الگو دانش آموزان قادر به مفهوم سازی پیشرفته، مفاهیم خاص، استدلال استقرایی، تسلط و آگاهی به چشم اندازها، دورنماها، تحمل ابهام و حساسیت به استدلال منطقی در ارتباطات می نماید. مراحل الگوی تدریس دریافت مفهوم به شرح زیر است:

- عرضه مطالب و شناسایی مفهوم
- آزمون دستیابی به مفهوم
- تحلیل راهبردهای تفکر
-

الگوی تفکر استقرایی

این الگو باعث بهبود ظرفیت تفکر، گردآوری، سازماندهی و کنترل اطلاعات و نام گذاری مفاهیم میشود. به بیان دیگر این الگو باعث گردآوری اطلاعات سازماندهی و کنترل مطالب میشود. در این الگو معلم آغازگر فعالیت است، زیرا فعالیتها از قبل به وسیله معلم تعیین می شوند، اما جو همکاری و دوستانه بین معلم و شاگردان وجود دارد. تماس یکایک دانش آموزان برای دسترسی به اطلاعات فراهم نماید. این الگو منجر به افزایش آگاهی فردی و رشد خود کنترلی دانش آموزان می گردد و در همه سطوح تحصیلی کاربرد دارد. مراحل تدریس الگوی تفکر استقرایی عبارتند از:

- تکوین مفهوم
- تفسیر مطالب
- کاربرد اصول یا عقاید

الگوی آموزش کاوشگری

این الگو باعث تقویت استدلال فراگیران، شناخت مفاهیم، فرضیه ها و آزمون آنها در دانش آموزان می شود. در این الگو جو همکاری بین معلم و شاگردان وجود دارد، ولی سیستم اجتماعی بیشتر توسط معلم به ترقیب فراگیران جهت آغاز کاوشگری می پردازد و شیوه های کاوشگری را به آنها یاد می دهد، این الگو منجر به یادگیری و تقویت مهارتهای جریان علمی، کاوشگری خلاق، تقویت روح خلاقیت، استقلال در یادگیری، تحمل ابهام و موقتی بودن دانش در دانش آموزان می شود.

مراحل تدریس الگو عبارت است از :

- مواجه نمودن فراگیران با مسئله
- گردآوری داده ها در خصوص مسئله و اثبات آن
- طبقه بندی داده ها (اطلاعات)
- تجزیه و تحلیل داده ها

الگوی پیش سازمان دهنده

این الگو باعث یادگیری با معنا در دانش آموزان می شود و در آن معلم، ساخت ذهنی را در دست دارد و همواره مطالب قبلی تمیز دهنده را در دست دارد و همواره مطالب یادگیری را به سازمان دهندگان ارتباط می دهد و به شاگردان کمک می کند تا مطالب جدید را از مطالب قبلی تمیز دهند این الگو منجر به تقویت مفاهیم، درون سازی معنی دار اطلاعات و افکار، عادت به تفکر منظم و منطقی و تقویت روحیه کاوشگری در دانش آموزان می شود، و برای کلیه سطوح تحصیلی مناسب است. مراحل پیش سازمان دهنده:

۱- از طریق روشن کردن منظور درس به وسیله مثال و تکرار.

۲- ارائه مطالب، یا وظیفه مورد نظر برای دانش آموزان با یک نظم منطقی.

۳- تحکیم سازمان شناخت از طریق یادگیری فعال و توافق مجدد و یک نظم منطقی.

۴- تحکیم سازمان شناخت از طریق یادگیری فعال و توافق مجدد و یکپارچه.

الگوی یادسپاری

این الگو باعث تاکید بر پردازش اطلاعات، افزایش یادسپاری و درونی کردن اطلاعات در دانش آموزان می شود. معلم و شاگردان بصورت یک گروه برای دادن مطالب جدید جهت یادسپاری تلاش می کنند. این الگو نیاز به عکس، وسایل مجسم، فیلم و سایر مطالب دیداری و شنیداری دارد. معلم شاگردان را در تعیین موضوعها، جهتها و تصویرهای کلیدی یاری می کند. این الگو دانش آموزان را در تسلط بر حقایق و افکار سیستمی برای یادسپاری تقویت قدرت ذهنی و افزایش یادسپاری کمک و در تمام مراحل و سنین کاربرد دارد. مراحل تدریس این الگو عبارت است از:

۱- توجه به مطالبی که باید یادسپاری شوند. از طریق خط کشیدن زیر آنها و ...

۲- ایجاد ارتباط از طریق فنون کلمه کلیدی و کلمه جایگزین

۳- بسط تساوی

۴- تمرین و یاد آوری به منظور آموخته شدن کامل

الگوی رشد عقلی

این الگو باعث سازگاری و متناسب نمودن آموزش با مراحل رشد فراگیران میشود. در این الگو کاوشگری در جوی اجتماعی و عقلی آزاد همراه است. معلم باید جو تسهیل کننده ای ایجاد تا شاگرد احساس خود را آزادانه بیان کند. این الگو منجر به تقویت جنبه های انتخابی رشد شناختی و جنبه های عاطفی و اجتماعی در دانش آموزان می شود. مراحل تدریس الگو عبارتند از:

۱- به وجود آوردن موقعیتی که مطابق رشد دانش آموز باشد.

۲- کاوشگری از طریق دریافت پاسخهای دانش آموزان.

۳- انتقال از طریق بررسی استدلال دانش آموزان.

الگوی کاوشگری علمی

این الگو باعث آموزش علمی به سبکهای مشخص و آموزش مفاهیم بنیادی در دانش آموزان می گردد . رسالت معلم در این الگو پرورش کاوشگری ، ایجاد جوی توأم با همکاری و داشتن انعطاف است. این الگو منجر به دانش علمی تعهد به کاوشگری علمی، ژرف اندیشی و روح مهارت همکاری در دانش آموزان می شود. مراحل این الگو عبارتند از:

۱- فراهم آوردن زمینه جسنجو برای دانش آموزان .

۲- تعیین مسئله از سوی دانش آموزان .

۳- مشخص کردن مسئله در هر جستجو توسط دانش آموزان .

۴- دانش آموزان حدس در خصوص راههای توضیح مشکل می پردازند.

الگوی تدریس غیبر مستقیم

این الگو باعث مشارکت فراگیران در یادگیری شده و به آنها یاد می دهد که چگونه خود را به فراگیری مطالب پرداخته و مسائل را حل نمایند. معلم نقش هادی، راهنما و تسهیل کننده را دارد و دانش آموز آغاز کننده به نحوی که معلم به دانش آموزان کمک می کند تا مسائل را تعریف و برای حل موفقیت آمیز آنها اقدام نمایند. همچنین معلم بایستی مکانی آرام توأم با جو مثبت و اطلاعات مورد نیاز برای دانش آموزان فراهم نماید. این الگو دانش آموزان را قادر به افزایش آگاهی فردی، رشد خود، هدفهای اجتماعی و تحصیلی متنوع می نماید. مراحل تدریس این الگو عبارتند از:

۱- تعریف موقعیت توسط فراگیر به نحوی که معلم ابراز احساسات را ترغیب می کند.

۲- کشف مشکل بوسیله دانش آموزان .

۳- رشد بینش توسط بحث دانش آموزان در باره مسئله و حمایت معلم از آنها.

۴- برنامه ریزی و تصمیم گیری توسط دانش آموزان .

۵- یکپارچگی از طریق توسعه بینش دانش آموزان در خصوص مسئله و حمایت معلم از آنها.

الگوی بدایع پردازشی (افزایش تفکر خلاق)

هدف این الگو افزایش تفکر خلاق و مشکل گشایی در مواقع خاص، بر هم زدن سنتهای متداول و گسترش افقهای فردی و اجتماعی در دانش آموزان است. معلم سوالاتی از دانش آموزان می نماید، ولی پاسخ دانش آموزان کاملاً باز است و معلم بایستی کمک کند تا شاگردان تفکر خود را بسط دهند این الگو باعث رشد خلاقیت و نوع آوری، همبستگی گروه و بر هم زدن سنتها در نزد انظار می شود.

مراحل تدریس الگو عبارتند از:

- ۱- توصیف وضعیت جدید به کمک معلم
- ۲- قیاس مستقیم به نحوی که معلم قیاس مستقیم (مقایسه ساده از دو موجود یا دو مفهوم) را پیشنهاد و از شاگردان می خواهد آنها را توصیف کنند.
- ۳- قیاس شخصی به نحویکه معلم شاگردان را به قیاس مستقیم (شدن) ترغیب میکند.
- ۴- مقایسه قیاسها از طریق شاگردان
- ۵- توضیح تفاوتها به کمک شاگردان
- ۶- اکتشاف به کمک شاگردان
- ۷- قیاس زایی، شاگردان مجدد به بیان شباهتها و تفاوتهای قیاس می پردازند.

الگوی آگاهی یابی

اهداف این الگو کمک به دانش آموزان برای توسعه آگاهی از توانایی های خویشتن در تفکر و احساسات گروهی، مناسب انسانی و ایجاد تصور ذهنی از خود است. معلم باید در این الگو انعطاف پذیر باشد. این الگو منجر به افزایش آگاهی، خود یک پارچگی روابط میان فردی می شود. مراحل این الگو عبارتند از :

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- مشخص کردن تکلیف برای شاگردان از طریق ایجاد محیط امن برای آنها

۲- بحث و تحلیل در خصوص گام اول

الگوی دیدار در کلاس درس

این الگو برای کمک به فراگیران در پذیرش مسئولیت رفتار و شرایط اجتماعی است معلم بایستی دارای شخصیتی صمیمی و ماهر در فنون بحث میان فردی باشد و بیشتر اقدامات کنترل، ولی با دانش آموزان سهیم است. این الگو باعث استقلال و خود محبت دهی و آزاد اندیشی می شود. مراحل الگو عبارتند از:

۱- استقرار فضایی از پذیرش مشارکت (تشویق دانش آموزان برای مشارکت و سخن گفتن)

۲- طرح مسئله برای بحث بوسیله دانش آموزان یا معلم و بررسی پیامدهای آن

۳- بررسی قضاوت ارزشی توسط فراگیران در خصوص مسئله

۴- تعیین اقدام دیگر جایگزین از طریق توافق دانش آموزان که کدام مسئله را پیگیری نمایند.

۵- التزام علمی دانش آموزان در برابر جمع

۶- پیگیری رفتاری از طریق سنجش رفتارهای جدید ایجاد شده در دانش آموزان .

الگوی پژوهش گروهی (تفحص گروهی)

این الگو برای کمک به دانش آموزان در تقویت مردم سالاری، تشریک مساعی و آموزش آنها از طریق همکاری کاوشگرانه در فهم و مسائل اجتماعی و تحصیلی است در این الگو معلم مانند یک مشاور عمل می کند و بایستی بتواند به درخواستهای دانش آموزان پاسخ دهد و به کمک آنها نیازمندیهای آموزش را فراهم آورد. این الگو نیازمند یک جو مثبت برای استدلال و مذاکره می باشد و در همه سنین و سطوح تحصیلی و انجام کارهای گروهی کاربرد مناسبی دارد. این الگو در نهایت منجر به کاوشگری منظم، کنترل و پویای موثر گروهی، تقسیم کار، مردم سالاری، تعهد و تمایل نسبت به کاوشگری و هم کوششی در دانش آموزان می شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

الگوی آموزش آزمایشگاهی

این الگو باعث افزایش فهم اجتماعی، مهارت، توانایی یادگیری و تقویت کار گروهی در دانش آموزان می شود. معلم در این الگو نقش مشاور را ایفا نموده و دانش آموزان را حمایت می نماید. در نهایت منجر به تقویت یادگیری و آموزش در بستر پژوهش در آنها می شود. این الگو برای کلیه دروس به ویژه علوم دقیقه و در تمام دوره های تحصیلی و سنین مختلف کاربرد دارد.

الگوی کاوشگری علوم اجتماعی

این الگو باعث درک مسائل اجتماعی، از قبیل مردم شناسی، جامعه شناسی، فرهنگ شناسی، مهارت عقلی، آموختن اطلاعات، تشکیل مفاهیم و استفاده مناسب از مفاهیم در دانش آموزان می شود. در این الگو معلم موقعیت کاوشگری را ایجاد و از دانش آموزان می خواهد تا به بررسی و نتیجه گیری در مورد آن بپردازند. این الگو در تمام سنین و دوره های تحصیلی به ویژه در درس علوم اجتماعی کاربرد دارد. و در نهایت باعث تقویت فهم و درک دانش آموزان در خصوص مسائل اجتماعی می شود.

الگوی یادگیری در حد تسلط آموزش مستقیم

(نظریه اجتماعی یادگیری)

هدف این الگو ایجاد و تقویت مهارت های اساسی، مطالب آموختنی از ساده به مشکل و دادن مطالب درسی به صورت انفرادی به دانش آموزان و استفاده از تکنولوژی دیداری و شنیداری و دانش آموزان است. در این الگو معلم حامی دانش آموزان است و به آنها کمک می کند تا مستقل یاد بگیرند. این الگو در نهایت دانش آموزان را قادر به تسلط بر محتوای علمی، تقویت انگیزه درس خواندن، توانایی کنترل خود و تقویت عزت نفس می نماید. این الگو در همه دوره های آموزشی و سنین مختلف کاربرد دارد.

الگوی آموزش برای رشد مفهومی و مهارت

این الگو معمولاً به دو صورت زیر است:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- الگوی نظریه و عمل: مانند یک مهارت ریاضی که در آن مهارت با نشان دادن ممارست، باز خورد و نظارت در هم می آمیزد تا دانش آموز بر آن مهارت تسلط یابد.

۲- شبیه سازی که از توصیف موقعیت های زندگی ایجاد می شود. مثال: معلم در درس جغرافیا، کره زمین است و یا از مولاژ استفاده می کند و اندامها و دستگاه های مختلف بدن انسان را نشان می دهد. در این الگو معلم نقش هادی و راهنما را دارد و بایستی یادگیری با تشکیل شرکت سهامی فکر بین دانش آموزان و معلم انجام گیرد این الگو در همه سنین و سطوح تحصیلی کاربرد دارد و در نهایت باعث افزایش مفاهیم و مهارت های آگاهی درباره سیستم های اجتماعی، همدردی، آگاهی از تنش تغییر و احساس اثر بخشی در دانش آموزان می شود. (محمدی، ص ۴۹، ۱۳۸۳)

رویه های آموزش

محیط حمایت آمیز کلاس

محیط حمایت آمیز کلاس. زمینهای ثمر بخش یادگیری یک ویژگی برجسته استه ایدارد که عبارت است از وجود اخلاق دلسوزانه ای است که بر تعاملات معلم / شاگرد و شاگرد تسری داشته باشد و از مرزهای جنسیت نژاد قومیت فرهنگ شان و موقیت اجتماعی اقتصادی شرایت معلولیت و تمام تفاوت های فردی دیگر فراتر رود.

برای ایجاد فضایی که شاگرد ان را به صورت اعضای یک جامعه منسجم و حمایت آمیز یادگیری شکل دهد و قالب ریزی کند معلمان باید صفاتی شخصی را از خود به نمایش گذارند که گانها را به عنوان سرمشق و عامل ایجاد روحیه اجتماعی شاگردان از اثر گذاری برخوردار سازد: حالت شاد رفتار دوستانه بلوغ عاطفی صمیمیت و توجه و دلسوزی نسبت به شاگردان چه به عنوان افراد و چه به عنوان یادگیرندگان. معلم نسبت به شاگردان توجه دلسوزانه و آمیخته با محبت نشان می دهد به نیازها و احساسات عاطفی آنها توجه دارد و به اجتماعی کردن آن می پردازد تا به نوبه خود این خصوصیات را در عمل و عکس العملهایشان با یکدیگر نیز نشان دهند. معلم با باب کردن فعالیتهایی ناظر بر این نکته که شاگردان چه چیزی از آن فعالیت های ناظر بر این نکته که شاگردان چه چیز از آن فعالیت ها خواهند آموخت نوعی جهت گیری و رویکرد در یادگیری را تقویت می کند اشتباهات را اجزای طبیعی فرایند یادگیری به شمار می آورد شاگردان را تشویق می کند که همکارانه کار کنند و به یکدیگر یاری دهند. یک ملاک عمده و تعیین کننده یادگیری در هر قلمرو آموزشی آن است که دانش آموزان تا چه حد زیر پوشش آن قلمرو می گیرند. ساعات کار مدرسه و طول سال تحصیل محدودیتهایی برای فرصتهایی یادگیری شاگردان ایجاد می کند. در حیطه این محدودیتهای فرصت های یادگیری که عملا به وسیله شاگردان تجربه می شود بستگی به آن دارند که چقدر از زمان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

موجود را صرف مشارکت در درس و فعالیت های یادگیری می کنند. معلمان قابل بیش تر وقت موجود را به فعالیت هایی تخصصی دهند که هدفشان محقق کردن اهداف آموزشی است. تحقیقات نشان می دهد که معلمان با مدیریت به عنوان فرایندی برای برقرار کردن یک محیط موثر یادگیری برخوردار می کنند معمولاً موفقتراز معلمان هستند که نقش خود را همچون عوامل برقراری انضباط مورد تاکید قرار می دهند معلمان قابل نیاز بدان ندارند که بیشترین وقت خود را صرف پاسخگویی به مسائل رفتاری کنند زیرا فنون مدیریتی را چنان به کار می گیرند که بر انگیزنده همکاری شاگردان باشد و التزام آنان به فعالیت های یاد شده را پایداری بخشد. در کلاس درس^۲ چیزی که ارزش یادگیری دارد بیش از آن است که برای تدریس آنها فرصت وجود داشته باشد بنابر این واجب است که وقت محدود کلاس درس به طریق موثر و سودمندانه مورد استفاده قرار گیرد. آموزگاران لایق بیشتر این وقت به دروس فعالیتهای یادگیری شاگردان اختصاص می دهند و نه به سرگرمی ها و وقت گذرانی های غیر آموزشی که چندان سودی یا حاصلی برای مقاصد مرتبط با درس ندارند. شاگردان آنها در هر سال ساعات بسیار بیشتری را صرف فعالیت های مرتبط با مواد درسی می کنند تا شاگردان معلمانی که تمرکزشان بر اهداف آموزشی کم تر است. معلمان قابل احساس هدفمند مدرسه رفتن و اهمیت اخذ بیشترین نتیجه از وقت و فرصت موجود را به شاگردان القا می کنند. آنها دروس را به موقع آغاز و به موقع تمام می کنند زمان گذار از یک مرحله به مرحله دیگر را کوتاه نگه می دارد و به شاگردان خود یاد می دهند که چطور به سرعت آغاز کنند و تمرکز حواس خود را به هنگام کار کردن روی تکالیف و وظایف تعیین شده محفوظ نگه دارند.

همسویی و تنظیم برنامه درسی

بررسی نشان می دهد که سیاست گذاران آموزش و پرورش ناشران کتابهای درسی و معلمان اغلب توجهشان چنان بر پوشش محتوایی یا فعالیتهای یادگیری متمرکز می شود که فرصت مشاهده مقاصد و اهداف کلانتری را که مراد از آن هدایت برنامه ریزی درسی است از دست می دهند. معلمان نوعاً با متمرکز ساختن توجه خود بر محتوای که قصد پوشش دادن آن را دارند و نیز بر مراحل و گام های دخیل در فعالیتهایی که شاگردانشان انجام خواهند داد برنامه ریزی می کنند بی آنکه چندان به اهداف یا نتایج مورد نظر آموزش بیاندیشند. ناشران متون درسی در برابر فشار گروه های دارنده منافع خاص تمایل دارند که پوشش محتوایی را هر چه بیشتر گسترش دهند. در نتیجه پوششی که به بسیاری از موضوعات مهم داده می شود عمق کافی ندارد ارائه محتوا غالباً فاقد انسجام و توأم با تداخلها و گنجانده های شلوغ کننده است مهارتها به جای آنکه پیوندی جدایی ناپذیر با محتوای معلومات داشته باشد مجزا از آن تدریس می شوند و به طور کلی هم متون در دست شاگردان و هم پرسشها و فعالیتهای پیشنهاد شده در جزوه های معلمان در حول اندیشه های قدرتمند مرتبط با اهداف مهم تنظیم نمی شود. این گونه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مسائل را می توان از طریق توسعه برنامه درسی که رویکردی هدفمندانه داشته باشد و در آن نیات و اهداف کلی آموزش و نه فشارها یا اقلام آزمونی پوشش محتوایی برنامه ریزی مواد درسی را هدایت کند به حد اقل کاهش داد. برنامه درسی دوره تحصیلی فی نفسه هدف نیست بلکه وسیله ای است که به شاگردان کمک می کند به آنچه برای آماده کردن آنها به منظور ایفای نقش افراد بالغ در جامعه و در به ظهور رساندن استعداد خود به عنوان افراد مهم شمرده می شود جامعه عمل ببوشانند . اهداف برنامه ریزی عبارتند از : نتایجی که یادگیرنده به دست می آورد یعنی معلومات مهارتها نگرشها و ارزشها و آمادگی برانجام اقداماتی که جامعه از شهر وندان خود انتظار دارد . اهداف علت وجودی برنامه درسی است به طوری که باور به آنچه لازم است انجام شود باید راهنمای هر مرحله از برنامه ریزی درسی و اجرای آن باشد . این دلیل انتخاب شده باشند که به عنوان وسایل کمک به محصلان در محقق ساختن مقاصد و اهداف کلی لازم تلقی شوند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

فهرست منابع

۱. افروز غلامعلی : روانشناسی و توان بخشی کودکان مبتلا به سندروم داون . دانشگاه تهران . چاپ سوم . ۱۳۷۹ .
۱. افروز غلامعلی و هومن حیدرعلی : روش تهیه آزمون هوش . انتشارات دانشگاه تهران . ۱۳۷۹ .
۲. افروز غلامعلی : روانشناسی و آموزش کودکان عقب مانده ذهنی . انتشارات دانشگاه تهران . چاپ هفتم . ۱۳۷۹ .
۳. سنگری، محمد رضا و...، ۱۳۸۳، طراحی آموزشی فارسی اول دبستان (بخوانیم و بنویسیم)، تهران، انتشارات مدرسه .
۴. سیف علی اکبر : روانشناسی پرورشی (روانشنای ادگیری و آموزش) ویرایش پنچ . - تهران . آگاه . ۱۳۸۰ .
۵. سیف نراقی مریم / نادری عزت ا. نادری : روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی . تهران : انتشارات ارسباران . ۱۳۸۳ .
۶. شعبانی، حسن ، ۱۳۸۵، مهارتهای آموزشی روشها و فنون تدریس ، تهران ، سمت .
۷. صفوی، امان الله ، ۱۳۷۰ ، کلیات روشها و فنون تدریس ، تهران ، نشر معاصر .
۸. میرزا محمدی ، محمد حسن ، ۱۳۸۳ ، کتاب ارشد ، تهران ، پوران پژوهش
۹. نشریه ماهانه آموزشی - تربیتی پیوند ۲۶۹ . اسفند ماه ۱۳۸۰ .
۱۰. نشریه ماهانه آموزشی - تربیتی پیوند ۲۷۳ / ۲۷۴ / ۲۷۵ . تابستان ۱۳۸۱ .
۱۱. نشریه ماهانه آموزشی - تربیتی پیوند ۲۷۶ . مهرماه ۱۳۸۱ .
۱۲. هومن حیدر علی : تستهای هوشی چه میزان اندازه می گیرند ؟ نشریه روان شناسان و علوم تربیتی . صفحه ۲۷ . ۵۲ . ۱۳۶۴ .
۱۳. هیوز فرگاس پیتر . کامران گنجی : روانشناسی بازی کودکان بازی رشد . ویراستاری گروه علمی رشد - تهران : رشد . ۱۳۸۴ .